

SKOLNÄRVAROTEAMET - delrapport läsåret 2017/18

Bakgrund

Skolnärvaroteamet startade sin verksamhet i projektform i september 2017. Socialnämnden och Utbildningsnämnden fattade under våren 2017 beslut om att utifrån befintliga resurser bemanna två projektjänster samt godkänna förvaltningarnas förslag till ramverk och handlingsplan. Teamet består av en pedagog och en socionom/familjebehandlare och pågår fram till augusti 2019.

Det övergripande uppdraget i skolnärvaroteamet är att arbeta utifrån de handlingsplaner som gemensamt beslutades av respektive chef i de båda förvaltningarna. Handlingsplanerna tog sin utgångspunkt i den rapport som arbetades fram av en förvaltningsgemensam arbetsgrupp våren 2017.

Målgruppen för projektet är elever i grundskoleåldern som går i skola, oavsett driftsform, i Danderyds kommun. Då problematiken ofta är omfattande finns det behov av tät samverkan med externa parter såsom barn- och ungdomspsykiatri.

Syftet är att skapa förutsättningar för alla barn i Danderyds kommun att genomföra sin skolgång och nå målen. En genomförd skolgång med godkända betyg är en stark skyddsfaktor mot psykisk ohälsa och socialt utanförskap i vuxen ålder.

Huvudman och ledning

Bildnings- och omsorgsförvaltningen är huvudman för skolnärvaroteamet och verksamheten leds av chefen för Lärstöd/Enheten för barn- och elevhälsa, Monika Jädersten. Socialnämnden och Utbildningsnämnden ska löpande varje termin få information om hur arbetet fortskrider. Avstämning görs kontinuerligt med styrgruppen som består av Åsa Wallén, avdelningschef socialkontorets familjeavdelning och Maria Weståker, verksamhetschef skola.

Verksamheten utvärderas efter varje termin utifrån de mål som styrgruppen beslutar. Under våren 2019 utvärderas hela projektet. Utvärderingen utgör underlag för beslut om ordinarie drift samt i samband med detta om resurser och omfattning.

Beskrivning av arbetet under första projektåret

Arbetet har utgått från det ramverk som nämnderna beslutat om. Under hösten besöktes i stort sett alla grundskolor, både kommunala och fristående. På flertalet skolor träffade vi skolledning och elevhälsoteam. Syftet var att presentera oss samt att kartlägga skolornas behov av stöd i arbetet för att öka närvaro. Utifrån vad som framkom i samtalen med skolorna har vi reviderat handlingsplanen *Samverkan för närvaro i skolan* till

Handlingsplan för ökad skolnärvaro med åtgärdstrappa (bilaga 1). Planen innehåller såväl främjande och förebyggande byggstenar som konkreta åtgärder för att öka skolnärvaron. Under vårterminen har handlingsplanen processats med referensgrupper med medarbetare från socialtjänsten och elevhälsans olika yrkeskategorier samt rektorer, och godkänts av förvaltningschefen inom Bildnings- och omsorgsförvaltningen. Planen finns tillgänglig på kommunens hemsida.

Vi har initierat samarbete med olika aktörer som kan vara aktuella i samverkan med skola och vårdnadshavare när en elev har hög frånvaro; socialkontorets familjeavdelning med socialsekreterare, familjebehandlare och fältsekreterare, BUP Danderyd och Mellanvården Nordost samt tjänstemän inom Bildnings- och omsorgsförvaltningen.

Vi har deltagit i seminarium om skolfrånvaro, elevhälsa och NPF-problematik och gjort ett antal studiebesök i andra kommuner för att inhämta kunskaper om framgångsrika arbetsmetoder samt läst forskningsmaterial och rapporter i ämnet.

Under det gångna har vi mötts av förväntningar om att åka hem och hämta elever. Det uppdraget har inte ingått i projektet. Vi har ändå efterforskat och tagit del av andras erfarenheter. Det finns delade åsikter om vad som är verksamt för att få elever till skolan, och vi är tveksamma till att bygga upp en sådan resurskrävande verksamhet eftersom skolfrånvaro har komplexa orsaker och kräver olika former av insatser för att lyckas över tid.

Statistik

Antal elever med oroväckande hög frånvaro, dvs över 30%, under läsåret 17/18:

Åk 1-3: 4 flickor, 3 pojkar

Åk 4-6: 2 flickor, 3 pojkar

Åk 7: 10 flickor, 2 pojkar

Åk 8: 9 flickor, 8 pojkar

Åk 9: 10 flickor, 13 pojkar

S:a 64 elever

Vi har kontaktat alla berörda skolor för att säkerställa att det pågår adekvata åtgärder för dessa elever. För alla dessa har åtgärder satts in, och i ett antal av dem har vi varit involverade.

Operativt arbete med enskilda elever

Utöver det strategiska arbetet har vi under perioden september 2017 - juni 2018 varit involverade i 25 enskilda elevärenden. De flesta har aktualiserats genom att skolan kontaktat oss, i några fall är det genom socialtjänsten eller föräldrarna. De ärenden som varit aktuella

har rört elever i samtliga årskurser, med en övervikt på åk 7 - 9. Av dessa 25 elevärenden, har flertalet kontakt med socialtjänsten i någon form och flera även med första linjens barnpsykiatri, BUP och/eller Habiliteringen. Fem elever har återgått till normal skolgång. I övriga ärenden pågår arbetet ute på skolorna med att utforma extra anpassningar och särskilt stöd. Framgångsfaktorer är bra kartläggningar där elevhälsoteamen bidragit med olika perspektiv, goda anpassningar, gott samarbete med föräldrar och andra aktörer.

Det är viktigt att insatserna sker i den dagliga verksamheten ute på skolorna. Ett skolnärvaroteam kan inte ersätta befintlig personal, men kan bidra med kunskaper, genom att vara utomstående och erbjuda stöd samt bidra till ökad samverkan

Identifierade utvecklingsområden

Ett uppdrag i projektet är att synliggöra och beskriva svårigheter och brister såväl som framgångsfaktorer. Vi redovisar vad vi funnit så här långt, och för ett resonemang om möjlig utveckling utifrån detta.

Den psykiska ohälsan bland unga ökar i hela landet. Samhällsutvecklingen med en ökad individualisering gör att "allt är möjligt bara du presterar tillräckligt" vilket skapar prestationsångest hos många. Ungdomar är aktiva på sociala medier och utsattheten där har ökat. Beviljade ansökningar om tilläggsbelopp för att genomföra särskilt stöd har ökat här i Danderyd.

I den forskning som finns tillgänglig om vilka faktorer som orsakar frånvaro nämns tre grundfaktorer; skolan, hemmet och individen. Insatserna måste därför finnas inom alla områden och på organisations-, grupp och individnivå. Det främjande och förebyggande arbetet är av stor vikt för att öka skolnärvaron.

Frånvaron ökar i de lägre årskurserna nationellt, och det finns exempel på destruktiva mönster som påbörjats redan under förskoletiden. Ny forskning belyser vikten av att redan i åk 1-3 noggrant kartlägga och analysera frånvaron. Det är uppenbart att när skolfrånvaron pågått länge och många aktörer är inblandade behövs mer omfattande och operativa insatser med skola och behandlare i samverkan.

Den samhällsekonomiska aspekten av frånvaro är värd att nämna. I den statliga utredningen "SOU 2016:94, Saknad! Uppmärksamma eleverns frånvaro och ågera" framkommer att en elev som inte klarar skolan kostar samhället ungefär 14 miljoner.

Skolan

En stor del av eleverna med hög frånvaro har NPF-diagnoser eller misstänkta funktionsvariationer samt ångestproblematik och depression. Läroplanen som styr arbetet förutsätter att alla elever har de kognitiva och exekutiva funktioner som många med till exempel NPF-variationer inte har utvecklat. Många elever vittnar om att skolan blivit så ångestladdad att man inte klarar att gå dit över huvud taget. För att möta dessa elevers behov

krävs kunskaper om bemötande och skapandet av tillgängliga lärmiljöer. Det finns kompetens inom området i kommunen, men en generellt kompetenshöjande fortbildning är nödvändig för att förändra trenden med ökad skolproblematik och frånvaro för dessa elever.

Inom kommunen finns särskilda undervisningsgrupper och resursgrupper för elever med särskilda behov. Under året har vi varit inblandade i ett antal elevärenden där det ändå varit svårt att erbjuda en skolform som är anpassad till elevens behov.

Utifrån befintligt frånvarorapporteringssystem är det svårt att få fram uppgifter om hur den faktiska frånvaron ser ut. De brister vi har sett är att frånvaron inte dokumenterats på ett korrekt sätt på alla skolor samt att IT-systemet inte är designat för tillfälliga scheman och anpassningar av schemat.

Hemmet/Föräldrastöd

Flertalet kommuner i Sverige erbjuder olika former av förebyggande föräldrastöd. Många av de föräldrar vi möter uttrycker osäkerhet i sin uppfostran och vägledning av sina barn och i kontakterna med skolan. I Danderyd finns KOMET-grupper, vilket är en beprövad och bra metod. Det finns möjlighet till individuellt stöd med fem s.k. råd- och stödsamtal, men det är inte allmänt känt bland föräldrar och skolor och under året har det varit stopp i intagningen p.g.a. hög omfattning av biståndsbedömda ärenden.

Vi har mött föräldrar som har ett mer omfattande behov av stöd, utan att för den sakens skull brista i omsorgsförmåga. Skolfrånvaro har som tidigare nämnts komplexa orsaker, och kan ta sig uttryck i till exempel social isolering, suicidhot och/eller våldsamma utbrott och andra former av utåtagerande beteenden. Det läggs ofta ett tungt ansvar på föräldrar och familj och hela familjen kan vara under stark press.

Individen/Elevstöd

När orossignaler uppkommer kring en elev, oavsett om det kommer från lärare eller vårdnadshavare, behöver adekvata insatser sättas in omgående. Det är viktigt att skolorna gör en tidig kartläggning där elevens egna tankar tas tillvara. Hela elevhälsoteamets kompetens och delaktighet är en framgångsfaktor.

Skolkuratorerna har uppdrag att ha stödsamtal med elever. Vi har fått signaler om att kuratorerna upplever att de inte räcker till för alla som har behov av det. En del elever har därtill behov av barnpsykiatrisk kompetens men faller på grund av resursbrist inom hälso- och sjukvården mellan stolarna.

Samverkan

All tillgänglig forskning och erfarenhet påvisar vikten av tidig samverkan och samordning av insatser. För att lyckas krävs att alla aktörer förstår varandras funktioner samt att det finns en vilja till ökad kommunikation och samordning.

Samverkan mellan skola och socialtjänst behöver utvecklas och insatser från olika aktörer behöver samordnas. Kommunikation och återkoppling är en viktig del i arbetet.

Samarbetet med barnpsykiatri försvåras av långa köer till BUP och av att det saknas en första linjen-mottagning i kommunen.

Familjeavdelningen på socialtjänsten i Danderyd noterar att antalet orosanmälningar som rör skolfrånvaro ökar år från år och att antalet kostsamma placeringar ökar. Tidiga insatser i samverkan mellan skola, föräldrar och socialtjänst är nödvändiga för att motverka detta. Vi räknar med att de arbetsformer som beskrivs i handlingsplanen ska bidra till tidiga insatser och ökad samverkan.

Arbete mot kränkande handlingar och mobbning

Enligt en rapport från Skolverkets 2015 är den främsta orsaken till gymnasieavhopp mobbning och socialt utanförskap. Det finns även inom grundskolan kopplingar mellan en känsla av utanförskap och mobbning, inte minst på sociala medier, och lång och omfattande skolfrånvaro och annan skolproblematik. Därför är teamet inblandat i att utveckla arbetet mot kränkande behandling på skolorna. Givetvis har även föräldrarna en viktig roll genom att ha insyn i sina barns aktiviteter såväl online som i det verkliga livet.

Vad säger forskningen?

Det som framkommit från rapporter och forskning är till stor del samstämmigt med våra iakttagelser här i Danderyd och erfarenheter från andra kommuner. Framgångsfaktorer är bland annat:

- Systematiskt närvarofrämjande arbete och närvaroregistrering
- Identifiera och uppmärksamma tidiga oros signaler
- Lyssna på eleven
- Insatserna föregås av kartläggning
- Uppföljning och analys av frånvaron
- Kunskap om vad som främjar närvaro
- Samarbetsallians och goda relationer skola – elev och föräldrar samt andra aktörer
- Samsyn mellan alla aktörer på alla nivåer
- Tvärprofessionella insatser eftersom orsakerna är komplexa
- Distans- och hemundervisning endast under begränsad tid i syfte att bryta isoleringen
- Lättillgängligt föräldrastöd

Kommande projektår 2018/2019

Under det avslutande projektåret kommer vi inleda med att implementera handlingsplanen ute på skolorna. Vår förhoppning är att handlingsplanen och åtgärdstrappan kommer att vara ett stöd i skolornas elevhälsoarbete.

Vi vill vara delaktiga i den utveckling av elevhälsoarbetet som pågår i kommunen. Att skapa rutiner för oroande frånvaro och andra symptom på svårigheter i elevers skolgång är en viktig del av elevhälsoarbetet.

Under våren 2019 ska projektet med skolnärvaroteam utvärderas och en avslutande projektrapport kommer att sammanställas.

Danderyd den 30 augusti 2018

Gertrud Eklund

Utvecklingspedagog

Maria Westphal

Socionom / familjebehandlare